

CARDEDEU
DESAPAREGUT

Ricard Ginjaume Clusellas

CARDEDEU DESAPAREGUT

 efadós®

CASAL DR. DAURELLA MUSEU ARXIU TOMÀS BALVEY
CARDEDEU

Ajuntament de Cardedeu

CARDEDEU DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

Primera reimpressió: novembre del 2022

© dels textos: Ricard Ginjaume Clusellas

© del pròleg: Miquel Comas Clusellas

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Cardedeu
Museu Arxiu Tomàs Balvey

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Thomas (Ed.) / Fons Emerio Matamala Sureda

Fotografia de la portadella:

Pau Fort / MATBC - Fons Família Fort

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

BC (Biblioteca de Catalunya)

MATBC (Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu)

ISBN 978-84-17432-94-2

DL B B-2223-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Imatges en blanc i negre, història en colors

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Passejant per Cardedeu

Pàg. 12

LA VILA DE CARDEDEU

Del pinyol medieval al centre d'estiueig

Pàg. 80

TRES CARRETERES I UNA ESTACIÓ

El creixement urbanístic entre finals del segle XIX
i principis del segle XX

Pàg. 152

ELS VERALS DE CARDEDEU

Entre la muntanya de baix i la de dalt

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

IMATGES EN BLANC I NEGRE, HISTÒRIA EN COLORS

Miquel Comas Clusellas

En els temps actuals no hi ha cap acte públic ni cap esdeveniment particular que no sigui fotografiat per un gran nombre de persones, tant amb alguna càmera com amb el telèfon mòbil. Costa d'entendre que 150 anys enrere no hi hagués cap possibilitat de guardar un record gràfic fidedigne. A Barcelona es va realitzar el primer daguerreotip de l'Estat, «un nou invent que permet fixar la imatge», l'any 1839. Abans, molt poca cosa en dibuixos, mapes o litografies, com les de J. C. Langlois, de la batalla dels francesos del 1808 o de l'antic Ajuntament cremat pels carlins l'any 1873. Al Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu

es conserva un daguerreotip i alguna placa de col·lodió amb retrats de personatges. Hem d'anar a la dècada del 1880 per trobar fotografies d'actes públics, com el ball de gitanes a la plaça de l'Església, i algun retrat de tipus personal. El mateix Balvey es feu «retratar» pujant en un globus captiu a l'Exposició Universal del 1888. A la darrera dècada del segle XIX ja es troben fotografies de professionals i d'aficionats, que segueixen a la primèria del segle XX, moltes d'elles estereoscòpiques, que, amb un visor, permetien veure la fotografia en relleu. El començament del segle XX va acompanyat de la popularització de les postals, amb les col·leccions de J. Vila, A. T. V., M. G. B., Lucien Roisin, Fototipia Thomas, O. B., etc., primer en blanc i negre o acolorides, i més endavant en color.

Enllacen amb l'obra de Pau Fort i Bartrés (1899-1978), que fou cronista gràfic de tot el que passà a la vila des dels anys vint fins als anys setanta.

Ricard Ginjaume Clusellas, cardedeuenc, historiador, de qui hem gaudit d'altres treballs sobre moments històrics de la vila, ha fet la tasca de selecció de les fotografies que reflecteixen els canvis que han conformat la vila durant més de vuitanta anys, tant en les col·leccions locals com en arxius forans. Moltes d'elles es publiquen per primera vegada a Cardedeu. Les ha agrupat de manera que es pot seguir el creixement de Cardedeu i les ha acompanyades amb comentaris de caràcter històric que ens ajuden a interpretar les fotografies i a millorar el coneixement del nostre passat. Ha posat color a les imatges en blanc i negre.

PAU FORT / MATEC - FONS FAMILIA FORT

Introducció

PASSEJANT PER CARDEDEU

Ricard Ginjaume Clusellas, historiador

L'any 1933, Pau Fort i Bartrés va publicar a la revista *La Gralla* un article en què es feia ressò dels notables canvis que s'havien produït a la vila en poc temps. En l'escrit remarca que «la metamorfosi que ha sofert la població en tots els seus aspectes és senzillament importantíssima», i acabava amb l'aforisme «Vila de Cardedeu... qui t'ha vist i qui et veu!...».

Cardedeu té una història mil·lenària, marcada per la seva situació en la Depressió Prelitoral, lloc

de pas des de temps immemorials. Els primers testimonis de presència humana són de l'època neolítica i per trobar la primera referència escrita del nom ens hem de remuntar al segle x. La primera imatge que conservem de Cardedeu és un mapa del 1777. La vila va arribar a la segona meitat del segle XIX sense gaires canvis, però les coses estaven a punt de canviar i en poc menys d'un segle la vila va experimentar profundes transformacions. Tomàs Balvey i Bas assenyalava dos moments clau en la formació i transformació de la vila: els privilegis atorgats en la carta de repoblació pel rei Jaume I el 1272 i l'arribada del ferrocarril el 1860.

CAMPS I TORRES

La burgesia barcelonina va buscar paisatges idealitzats per passar-hi les llargues temporades d'estiu. A la pàgina anterior, vista panoràmica de Cardedeu entre la serra de Can Bramona i la Serralada Prelitoral a l'abril del 1929. Hi sobresurten l'església parroquial i les diferents torres de les cases d'estiu. S'hi observa la Casa Fontova, can Balvey i el frondós jardí de can Llibre.

BENVINGUTS

En aquesta pàgina, la creu de terme a inicis del segle xx. Des del 1679 dona la benvinguda als vianants, primer, del camí ral, i actualment, de la carretera C-251. Al seu voltant, a principis del segle XIX s'hi començaren a edificar les cases que originaren el barri de la Creu.

M. G. B. (ED.) / Fons JOSEP VENTURA FORTUNY

El llibre que teniu a les mans s'emmarca en la col·lecció «Catalunya Desapareguda» i mostra la transformació que ha sofert Cardedeu des de finals del segle XIX a través de la fotografia.

La màgia de la fotografia ens permet viatjar al passat, recordar moments viscuts i recuperar paisatges perduts. A través de les imatges podem observar l'empremta que hi han deixat generacions de cardedeuencs i cardedeuencques, sovint d'una manera anònima, tant construint-hi el seu habitatge com exercint-hi el seu ofici o simplement compartint-hi instants de vida.

La fotografia va revolucionar el món copsant la realitat física i plasmant-la en imatges a través de la llum, la tècnica i l'ull del fotògraf. Entre les diferents mirades del llibre destaca la visió d'un cardedeuenc singular: Pau Fort i Bartrés. Conegut popularment com *en Pauet*, va ser una persona socialment molt activa que es va dedicar amb passió al poble on va viure. Amic i continuador

de la tasca de Tomàs Balvey, va fer seva la premissa «el poble més ignorant és el que no coneix res de la seva història».

L'any 2003 va marcar una fita important per al nostre patrimoni fotogràfic. Dins del projecte de *L'Abans de Cardedeu*, Laura Martí i Umbert va recollir més de dos milers de fotografies cedides pels veïns i veïnes. *Cardedeu desaparegut* parteix del fons de *L'Abans* i l'actualitza. S'hi han incorporat noves donacions i s'han tingut en compte fotografies conservades en diferents arxius, els quals fan una important tasca de preservació i de difusió.

El llibre s'estructura en tres capítols: el primer recorre els carrers de l'antiga vila medieval, el cor de la població; el segon posa l'èmfasi en el creixement urbanístic de la primera meitat del segle XX a través dels nous eixos de comunicació, i el tercer ens apropa a indrets emblemàtics de l'entorn. Us convidem, doncs, a passejar per la història recent de Cardedeu!

FREDERIC BORDAS / AFCEC - Fons FREDERIC BORDAS I ALTARRIBA

LA VILA DE CARDEDEU

Del pinyol medieval al centre d'estiueig

El terme de Cardedeu està situat a la fèrtil plana del Vallès, lloc de pas del continent a la Península des de temps immemorials. Per trobar la primera referència escrita cal remuntar-se a l'any 941 sota el nom de *Carotitulo*. El rei Jaume I consolidà la vila com a lloc de pas dotant-la de mercat, fira i muralla el 1272. El nucli urbà es va formar al voltant de la sagrera de l'església de Santa Maria i del camí ral, creixent de forma allargassada a través dels carrers de Baix, Major, de l'Hospital i del Pedró.

A la segona meitat del segle XIX, la nova carretera provincial i l'arribada del tren van afavorir el creixement de la vila. El primer eixample modern va estendre el nucli antic vers la riera, la nova carretera i la via del tren. En aquest indret es van construir les primeres cases i torres d'estiueig. Cardedeu va esdevenir un dels centres més importants de Barcelona quan es va fer cèlebre la dita «Una llotja al Liceu i una torre a Cardedeu».

EL COR DE LA VILA DES DEL CAMPANAR

El campanar de l'església de Santa Maria, del segle XVI, amb els seus 27 metres d'altura, és un excel·lent mirador del cor de Cardedeu. A la pàgina del costat s'observa la vista de ponent. En primer terme, la teulada de l'església i les façanes de les cases de la plaça Major. Més enllà, el jardí de can Llibre i les cases dels carrers del Forn i de Baix, que desemboquen a la plaça de Sant Joan. Al fons, els barris de la Riera i de la Creu. En aquesta pàgina, la vista de migdia. En primer terme, les cases del carrer Major, entre les quals destaca la Torre Viader, i la plaça d'Anselm Clavé, acabada d'eixamplar. Ambdues fotografies són del 1933.

PAU FORT / MATBC - Fons FAMILIA FORT

PAU FORT / MATBC - Fons FAMILIA FORT